

D'ILLES A NODES. REPENSEM ELS CENTRES EDUCATIUS, EN CLAU 360

EDUCACIÓ
360
A TEMPS COMPLET

EIX 2

Connectar l'activitat
lectiva i no lectiva de
l'escola promovent
itineraris d'aprenentatge
personalitzat

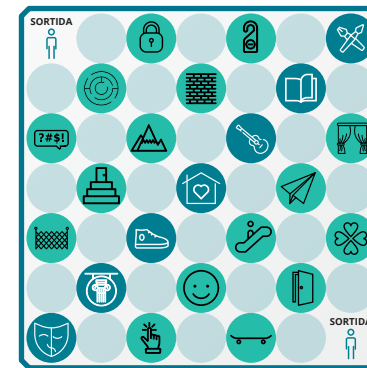
**Connectar
l'activitat
lectiva i
no lectiva
de l'escola
promovent
itineraris
d'aprenentatge
personalitzat**

Cada alumne gaudeix, al llarg del dia, de nombroses experiències i espais que li permeten aprendre, i serà així al llarg de tota la seva vida. Si reprenem la metàfora del tauler de joc en què cada casella és una oportunitat d'aprenentatge, ens adonarem que els aprenentatges són molt diversos, amb continguts i pràctiques diferents, i que n'hi ha que tenen més o menys interès per a l'alumne.

De la mateixa manera, si pensem en el nostre propi tauler de joc, veiem que al llarg de la vida transitem per caselles on aprenem poc, i d'altres on l'aprenentatge ens resulta més útil o significatiu.

Tant en l'àmbit català com en l'internacional, nombrosos estudis demostren que els aprenentatges que es produeixen fora del context educatiu formal són molt significatius per a l'alumnat, i aquests **tenen una alta rellevància per al desenvolupament dels infants i joves**. Aquests aprenentatges adquireixen cada cop més **valor i reconeixement**, i l'escola els ha de poder aprofitar, ja que els continguts i les habilitats adquirides en l'educació no formal tenen una forta relació amb allò que es treballa a l'aula i el contingut curricular.

Per tant, la missió dels centres que vulgueu ampliar les oportunitats educatives de l'alumnat és la de connectar tots els aprenentatges del taulell perquè cada alumne pugui obtenir la millor combinació segons els seus interessos, motivacions, necessitats i progressos. D'aquesta manera, **combinem continguts, pràctiques i agents educatius** perquè cada alumne creï un itinerari educatiu personalitzat amb el màxim d'oportunitats.

Imagineu el tauler de joc d'alguns dels vostres alumnes. Quines caselles creieu que tenen més interessos per a ells i elles? En quines els aprenentatges són més significatius? En quines creieu que els aprenentatges els permetran adquirir competències que els possibiliti avançar en el seu desenvolupament personal? En quines per al seu desenvolupament professional? En quines caselles els aprenentatges tenen més implicació emocional? Qui els guia en aquestes caselles i amb qui fan aquests aprenentatges?

En definitiva, es tracta de tenir més present en les nostres pràctiques la **personalització dels aprenentatges**, que César Coll¹¹ defineix com: “aquell **conjunt de propostes, estratègies** recursos i actuacions encaminades a **connectar els aprenentatges** amb els **interessos**, decisions, projectes i experiències de l’aprenent”. Tot això amb la finalitat que aquest aprenent pugui **donar sentit i valor personal** a allò que aprèn.

“Subordinar els aprenentatges a les motivacions preexistents implica **enfortir les desigualtats i renunciar a esperonar els alumnes a descobrir sabers mobilitzadors que podrien ser empatitzadors per a ells**”.

Carlos Magro, recordant Philippe Meirieu, sobre la motivació.

Hem de partir dels interessos dels infants i joves, però sobretot, cal crear les condicions perquè en descobreixin de nous i ampliar les seves possibilitats d’accedir a noves oportunitats educatives que enriqueixin els seus itineraris.

I els aprenents atribueixen **sentit i valor personal** quan poden establir lligams significatius entre allò que aprenen i fan en el context escolar o d’educació formal, amb els seus coneixements, experiències i vivències prèvies. Quan reconeixen que en una situació han après, i que ha tingut un impacte important, rellevant i valuós en ells. Aquesta atribució de **sentit i valor personal** contribuirà de manera molt significativa a la **construcció de la seva pròpia identitat**, a reconèixer-se, pensar, sentir i actuar com a un determinat tipus de persona.

Aquesta vinculació entre el que passa dins i fora de l’aula, que ja es treballa en moltes escoles, d’altra banda, **facilita que els aprenentatges estiguin connectats**, que el de dins tingui sentit quan s’és fora, i viceversa: **afavoreix una continuïtat dels aprenentatges que ajuden a donar sentit a allò que infants i joves aprenen en els diferents contextos**.

La personalització és una de les pedagogies centrades en l’infant, que té en compte l’atenció a la diversitat, inclou l’organització dels aprenentatges al voltant de situacions genuïnes, i alhora **fa un pas endavant** perquè no només **té en compte els seus interessos i necessitats**, sinó que li atorga **capacitat de decisió sobre el seu propi procés d’aprenentatge**, sobre el què, el com, el quan, l’on i amb qui s’aprèn.

Aquest nou protagonisme fa **replantejar l’ensenyament-aprenentatge**, la seva planificació i també el rol del docent. En el seu paper pren una importància clau:

- **Acompanyar i orientar** en el procés d’exploració, identificació i valoració dels interessos i les opcions personals de l’alumnat.
- Guiar i donar suport als aprenents perquè sàpiguen **dirigir i conduir** el propi procés d’aprenentatge a partir d’aquests interessos i opcions.¹²
- Facilitar la connexió d’experiències.
- Promoure processos de reflexió.
- Vetllar per l’enriquiment dels itineraris personalitzats d’aprenentatge.

La personalització no és un fi en si mateix, sinó un mitjà perquè l’aprenent pugui fer aprenentatges significatius i amb sentit i valor personal.

¹¹ > Coll, C., Esteban-Guitart, M. i Iglesias, E. (2020). *Aprenentatge amb sentit i valor personal. Estratègies, recursos i experiències de personalització educativa*. Barcelona. Editorial Graó.

¹² > Coll, C. (2016). “*La personalització de l’aprenentatge escolar: Un repte indefugible*”. Dins de J. M. Vilalta (dir.), *Reptes de l’educació a Catalunya. Anuari 2015*. Barcelona. Fundació Bofill.

Estratègies per connectar l'activitat lectiva i no lectiva promovent itineraris d'aprenentatge personalitzat

Els aprenentatges considerats més significatius per l'alumnat són aquells que doten de sentit la seva trajectòria personal i tenen un valor socialment reconegut.¹³ Hi ha quatre factors que determinen aquells aprenentatges que resulten més significatius:¹⁴

Motivació:

aprendre resulta una experiència il·lusionant o engrescadora quan es fa per un interès genuí.

Víncle relacional:

el procés és més significatiu quan s'estableix connexió amb altres aprenents o persones considerades referents.

Context propi:

l'aprenentatge té sentit i valor per a l'aprenent quan es vincula amb la seva realitat social i cultural.

Reconeixement i projecció:

esdevenir part d'un grup o obtenir reconeixement genera vincle emocional i motivació en l'aprenent.

¹³ > "Personalización del aprendizaje y aprendizaje con sentido y valor personal para el aprendiz"

¹⁴ > Coll, C., Esteban-Guitart, M. i Iglesias, E. (2020). *Aprenentatge amb sentit i valor personal. Estratègies, recursos i experiències de personalització educativa*. Barcelona. Editorial Graó.

Així doncs, que l'aprenentatge resulti significatiu depèn de múltiples factors, i alguns es donen sovint en els aprenentatges que assolim fora de l'aula. Per això és imprescindible establir vincles amb les activitats educatives de l'entorn de l'alumne i posar en valor tot el que s'hi aprèn, per tal de poder-ho vincular amb el que treballem a l'aula.

A partir de les moltes experiències de personalització dutes a terme per diversos equips docents, i de les seves reflexions sobre aquestes pràctiques, us oferim un seguit d'estratègies clau per reforçar i promoure el sentit dels aprenentatges escolars. Aquestes són:¹⁵

Activitats d'ensenyament-aprenentatge

- Considerar, en la planificació i el desenvolupament de les activitats d'ensenyament-aprenentatge, els interessos, objectius i opcions de l'alumnat.
- Reconèixer, acceptar i permetre exercir la capacitat de decisió dels nois i noies sobre alguns o tots els components de les activitats d'ensenyament-aprenentatge.
- Identificar experiències d'aprenentatge significatives per a l'alumnat que vingui de fora de l'escola i connectar-les amb les activitats escolars d'ensenyament-aprenentatge.

15 > Coll, C., Esteban-Guitart, M. i Iglesias, E. (2020). *Aprenentatge amb sentit i valor personal. Estratègies, recursos i experiències de personalització educativa*. Barcelona. Editorial Graó.
Coll, C. i Martín A. (2019). "[Personalización del aprendizaje y aprendizaje con sentido y valor personal para el aprendiz](#)" a Eudforics, publicació en línia.

Experiències significatives

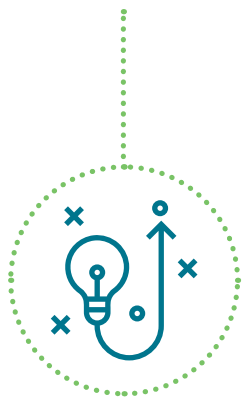
Incorporar temps i espais específics per a la revisió, la reflexió i la valoració d'experiències d'aprenentatge significatives per a l'alumnat, sigui on sigui que s'han originat.

Metaaprenentatge

Incorporar temps i espais específics perquè els nois i noies reflexionin sobre la seva manera d'abordar les activitats i tasques d'aprenentatge (escolars i no escolars) i també perquè puguin aprendre sobre ells mateixos com a aprenents.

Importància de l'entorn

- Posar èmfasi en continguts d'aprenentatge social i culturalment rellevants mitjançant la participació en activitats i iniciatives comunitàries.
- Incorporar i aprofitar els recursos i les oportunitats que ofereix l'entorn comunitari i els diferents contextos d'activitat als quals poden accedir els estudiants.
- Presència i corresponsabilitats d'altres contextos i agents educatius.

Internet i TIC

- Incorporar i aprofitar els recursos i les oportunitats d'aprenentatge disponibles i accessibles a la xarxa.
- Utilitzar les TIC i els dispositius mòbils per connectar experiències d'aprenentatge sorgides en diferents contextos d'activitat.

Metodologies d'indagació

Utilitzar metodologies actives i d'indagació: aprenentatge per projectes, casos, aprenentatge basat en problemes, aprenentatge cooperatiu, ApS,¹⁶ etc.

Competències transversals

Organitzar el currículum i les activitats d'ensenyament, aprenentatge i avaluació al voltant de l'adquisició i el desenvolupament de competències transversals.

Plans personals d'aprenentatge

Organitzar l'acció educativa a partir de l'establiment de plans personals d'aprenentatge.

Entorns personals d'aprenentatge

Promoure la construcció d'entorns personals d'aprenentatge mitjançant la integració de contextos d'activitats presencials i digitals que ofereixen a l'alumnat recursos i oportunitats per assolir coneixements nous.

En tot el procés per construir un centre amb mirada 360, l'alumne ha de ser el nucli. Per tant, també ho serà en el disseny del seu itinerari educatiu, que ha de partir de les seves necessitats i motivacions però no l'ha de privar d'un acompanyament que l'ajudi a descobrir-ne de noves i explorar nous límits.

RECAPITULEM

- Quines idees clau destacades del capítol?
- En quina mesura poden ser idees útils al vostre centre per connectar l'activitat lectiva i no lectiva i promoure itineraris d'aprenentatge personalitzat?
- Quins debats us agradaria tenir al centre sobre la personalització de l'aprenentatge?

¹⁶ > Per saber més sobre la metodologia de l'ApS podeu consultar el [Centre Promotor d'Aprenentatge i Servei](#)

Inspireu-vos: experiències properes

**L'ESCOLA
LA MAQUINISTA**

**L'ESCOLA
DELS ENCANTS**

L'ESCOLA LA MAQUINISTA UNA XARXA D'APRENTATGES

L'escola La Maquinista, juntament amb altres sis escoles del barri de Sant Andreu de Barcelona, impulsa un projecte en clau d'Educació 360 per implicar alumnat i les famílies a **descobrir les oportunitats educatives que els envolten i promocionar el lleure de qualitat**. Durant el disseny del projecte educatiu de centre, l'any 2006, es va posar l'accent a **vincular el centre amb la comunitat i al barri per aconseguir multiplicar les oportunitats educatives de l'alumnat**.

Per aconseguir-ho, ha organitzat un **programa d'activitats no lectives dins del mateix centre** i desenvolupa al barri el projecte de **la Universitat del Temps Lliure**, un catàleg d'activitats de lleure educatiu del barri en el qual totes les famílies poden participar. Per fer un seguiment integrat dels aprenentatges, cada infant o jove té un **passaport** del projecte que va segellant a mesura que participa en les activitats. D'aquesta manera, queda un registre del recorregut educatiu i, a final de curs, els

participants reben un reconeixement.

Paral·lelament al fet que aquest projecte té resultats positius per a l'alumnat i ha incrementat un 20 % la participació de les famílies en aquest tipus d'activitats, són especialment rellevants d'aquesta iniciativa tots els mecanismes de participació de la comunitat en el projecte i **com s'han aliat amb agents comunitaris**.

Què ha fet per aconseguir-ho?

- Cada centre crea **comissions internes de debat i treball** en les quals participen docents, famílies, alumnat i entitats, si escau. Aquestes comissions són les encarregades de dissenyar els projectes d'activitats de lleure i escollir les temàtiques que es treballaran i els formats. També s'encarreguen de fer-ne el seguiment i l'avaluació. Les comissions tenen un espai de trobada plenària al centre, també entre

centres, per fer posada en comú i coordinar les activitats.

- El projecte la **Universitat del temps lliure**¹⁷ s'enllaça amb entitats i equipaments del barri per poder fer tota la seva agenda d'activitats, i també compta amb el suport de dues universitats per a l'assessorament i el suport en la jornada final del projecte.
- Fruit de l'experiència de la gestió dels anys anteriors, el 2014 impulsa la creació de la **Cooperativa+Educació**, que és l'entitat que s'encarrega de la gestió de les activitats del projecte, així com de la dinamització i coordinació de la participació. Actualment +Educació, juntament amb la Fundació Bofill, han impulsat el **passaport d'aprenentatge Edunauta**,¹⁸ que posa a l'abast de tothom aquesta metodologia amb la qual, en clau d'equitat, s'amplien les oportunitats educatives d'infants i joves, reconeix els aprenentatges fora escola, connecta les oportunitats educatives d'un territori i hi involucra tota la comunitat.

¹⁷ > La Universitat del Temps Lliure és una iniciativa basada en l'experiència [Children's University de UK](#).

¹⁸ > [Passaport Edunauta](#).

PUNTS FORTS DE L'EXPERIÈNCIA DE L'ESCOLA LA MAQUINISTA AMB +EDUCACIÓ ¹⁹

- 1. Ampli horari d'obertura del centre,** que inclou activitats pedagògiques complementàries, com és el cas d'una ludoteca diària i una àmplia oferta d'activitats extraescolars.
- 2. Hi ha una oferta coordinada d'activitat lectiva i no lectiva** coordinada per l'equip directiu, mestres, famílies i representants de les entitats, que s'organitzen en comissions de treball.
- 3. Lideratge compartit:** el grup coordinador, la comissió impulsora del projecte, està format per la direcció, mestres, famílies i entitats.
- 4. El projecte educatiu de centre recull la connexió entre activitats lectives i no lectives.** De fet, en ocasions, les mateixes comissions de treball mixtes són les dinamitzadores de les activitats en horari no lectiu.
- 5. L'entorn es posa al servei de l'educació** i participa en la realització d'activitats fora de l'escola. Les entitats es posen al servei del projecte +Educació, concretament amb la Universitat del Temps Lliure, en què ofereixen activitats gratuïtes a tots els infants i famílies.

PER SABER MÉS SOBRE AQUESTA EXPERIÈNCIA PODEU:

- Veure el [vídeo resum](#): Com generar un ecosistema educatiu al barri? L'experiència de +Educació Sant Andreu
- Veure el [vídeo](#) : +Educació, una proposta educativa que connecta temps lectiu i no lectiu
Intervenció d'Anna Comas, directora de l'escola La Maquinista de Barcelona, a l'acte de llançament de la crida oberta #CentresEducatius360
- Llegir la descripció de l'experiència a l'[informe](#) de l'Aliança 360: +Educació – Escola La Maquinista
- Llegir l'article d'Anna Comas, Maria José Moreno i Esther Parull “+educació: més oportunitats, persones compromeses i competents”, publicat a la Revista Guix. 457. Juliol-agost de 2019

¹⁹ > Basat en [+Educació. Escola La Maquinista](#)

L'ESCOLA DELS ENCANTS: APRENTATGES PERSONALITZATS DES DE LA INICIATIVA DE L'INFANT

Des de l'any 2009, l'Escola dels Encants cerca que cada infant pugui desenvolupar-se autònomament, respectant les seves necessitats i els seus ritmes, perquè l'aprenentatge sigui un procés motivador, de gaudi i en què cada infant pugui destinar-hi el temps que necessiti.

La personalització és, doncs, la pedra angular del seu projecte educatiu, i s'afronta com una qüestió estructural de centre que determina els grups, els temps, els espais, la comunitat i la tasca de l'equip docent. Tot l'equip i les famílies de l'escola treballen des de la perspectiva de drets, assumint que els infants tenen dret a un aprenentatge que s'adapti a les seves capacitats i fomenti la seva autonomia i el seu pensament crític.

A l'Escola dels Encants, cada infant té l'autonomia i l'acompanyament per escollir i reflexionar sobre els seus aprenentatges i, a mesura que es va fent gran, per fixar els seus objectius i avaluar-los. **Com ho han fet per aconseguir-ho?**

- Els espais s'han dissenyat en funció del **pla educatiu**. Aprofitant l'oportunitat de la construcció de l'edifici, l'escola es va dissenyar per permetre la fluïdesa d'espais que garanteixin el lliure moviment de l'alumnat cap al taller o l'espai on es desenvolupi l'activitat que vol treballar.
- La gestió del temps permet tranquil·litat a **aprenents i docents, i facilita la participació de les famílies**. Els horaris, que s'inicien amb entrada flexible i relaxada al matí, s'han dividit en tres grans blocs que permeten a l'aprenent planificar-se el dia assegurant-se prou temps per a l'experimentació i el gaudi de cada activitat que esculli.

- A l'Escola dels Encants entenen l'**educació com un procés social**, per això els grups són amplis. Cada comunitat inclou tres grups i s'anima els infants a treballar en equip i a cooperar per aprendre acompanyats a través de la pràctica.
- S'ha implementat un sistema de **tutorització i acompanyament**. D'aquesta manera, a l'inici de la jornada, l'alumne rep acompanyament per escollir activitats i fixar-se objectius educatius i, alhora, al llarg del curs, posar-se nous reptes i rebre seguiment.
- Són una **comunitat d'aprenentatge que valora la participació**. Així s'integren les famílies en allò quotidià de l'escola, tant en la presa de decisions com en la formació específica per a famílies o col·laborant en les tasques del centre. Els infants també tenen espais de participació al centre.

ELS PUNTS FORTS DEL PROJECTE DE L'ESCOLA DELS ENCANTS

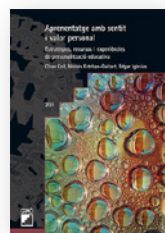
- 1. Aprofita el potencial de la innovació per personalitzar l'oferta educativa.** S'ha dissenyat un pla educatiu on l'autonomia d'elecció és la clau de funcionament; cada infant rep acompanyament per dissenyar el seu pla d'aprenentatge i els seus objectius.
- 2. S'ha dut a terme una reorganització funcional del centre.** S'han flexibilitzat els horaris d'entrada i s'ha reorganitzat el temps educatiu segons les necessitats dels infants. Tota l'estructura del centre, inclosos els òrgans de participació i gestió, responen a l'estructura del projecte educatiu.
- 3. Lideratge compartit i participació.** Els òrgans de gestió de l'escola i les comissions són mixtos, i estan integrats per docents i familiars. A més, les famílies també participen del centre fent de voluntaris i delegats dels espais de formació.
- 4. Figura de coordinació entre equips.** S'ha establert una persona responsable de la coordinació entre projectes i entitats que treballen al centre per garantir coherència educativa entre tota l'oferta.
- 5. El temps educatiu s'organitza a partir del treball per projectes.** El temps és un factor clau del projecte educatiu i s'ha estructurat per garantir que pugui ser un aprenentatge tranquil basat en l'autonomia, la cooperació i el treball per projectes.
- 6. L'escola està oberta i ofereix activitats de lleure educatiu més enllà de l'horari escolar,** com ara servei d'acollida de matí i tarda, i activitats de lleure a la tarda en el mateix centre.

PER SABER MÉS SOBRE AQUESTA EXPERIÈNCIA PODEU:

- Veure el [vídeo](#): L'infant construeix el seu propi itinerari d'aprenentatge
Intervenció de Noa Padín, coordinadora de mitjans de l'Escola dels Encants de Barcelona, a l'acte de llançament de la Crida a Centres Educatius 360
- Llegir l'article de Noa Padín "Un vestit a mida per a cada infant", publicat a la Revista *Guix*. 457. Juliol-agost de 2019

Apreneu: recursos per aprofundir

Experiències, recursos i estratègies pedagògiques per contextualitzar, connectar i personalitzar els aprenentatges des d'una mirada 360

César Coll, Moisès Esteban-Guitart i Edgar Iglesias (2020)

En aquest llibre es desgranen les bases i les diferents estratègies de personalització educativa per ajudar infants i adolescents a aprendre amb sentit i valor personal. Hi trobareu exemples i experiències il·lustradores per reflexionar sobre la pràctica a l'aula i l'organització del centre.

La personalització de l'aprenentatge Dossier Graó (2018)

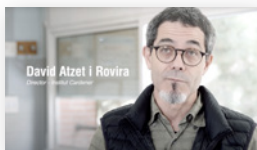
César Coll, Moisès Esteban-Guitart i Edgar Iglesias (2020)

Dossier on s'aborden les característiques dels processos d'aprenentatge que porten a dotar els infants i joves d'aprenentatges amb sentit i valor personal i s'exposen estratègies per treballar la personalització i experiències que la duen a terme.

És un bon recull amb moltes pràctiques entre les quals de segur que en trobareu alguna d'adaptable al vostre centre.

Materials per compartir i debatre

La personalització de l'aprenentatge: coherent amb el currículum

Entrevista a David Atzet i Rovira, director de l'Institut Cardener, de Sant Joan de Vilatorrada

L'Institut Cardener, amb una gran diversitat o riquesa d'alumnat i poc abandó escolar, aposta clarament per la personalització de l'aprenentatge. Inclou unes modificacions curriculars que passen per una estructura de franges horàries o ecològiques d'aprenentatge, un currículum globalitzat i personalitzat i una avaluació compartida i participativa, amb una forta participació de les famílies.

La personalització de l'aprenentatge. Itineraris que connecten escola i comunitat

Moisès Esteban-Guitart (2020)

[Article](#) de Moisès Esteban on fa un resum sobre el sentit de la personalització, i comenta les bases de l'aprenentatge personalitzat: relació entre els aprenentatges dins-fora escola, els reptes de la personalització, la importància de la connexió d'agents educatius en els processos de creació d'itineraris personalitzats, els processos d'aprendre sobre com aprenen i, en definitiva, el nou protagonisme de l'escola, i el paper d'un nou llenguatge educatiu compartit.

Una exigència indefugible: La personalització de l'aprenentatge amb mirada 360

Una de les activitats de capacitació de centres en el marc de la Crida Centres Educatius 360 es va dur a terme un [diàleg](#) entre César Coll, catedràtic de psicologia evolutiva de la UB, i Coral Regí, directora de l'escola Virolai de Barcelona, en el qual es va debatre sobre el procés de personalització i el seu paper en la connexió dels aprenentatges del dins i fora escola.

Itineraris personalitzats que connecten escola i comunitat

Diàleg. Febrer 2020

En el marc de la Jornada Anual de l'Aliança Educació 360 de 2020, Moisès Esteban-Guitart, professor de psicologia evolutiva i de l'educació de la Universitat de Girona, va moderar un [diàleg](#) amb: Cèsar Coll, catedràtic de Psicologia Evolutiva i de l'Educació de la UB; Susana Gallardo, cap d'estudis de l'Escola Riera de Ribes de Sant Pere de Ribes, i Ramon Grau, director de l'Institut Quatre Cantons de Poblenou de Barcelona. La conversa és molt interessant perquè mostra com la personalització educativa es pot contextualitzar a primària i a secundària.